

על בתי ספר "מסורתיים"

בעקבות ממצאי דו"ח גוטמן, ביקשתם את התייחסותם של מספר רבנים לכמה שאלות הקשורות ליחס אל הציבור המסורתי. בין היתר התבקשו הכותבים להתייחס לאפשרות הקמתם של בתי ספר "מסורתיים". מרוב ההתייחסויות של הרבנים עולה יחס של חשש והסתייגות מן הרעיון. נראה לי שאופן הצגת השאלה טומנת בתוכה את מהות הבעיה. לדעתי, אין לדבר על "בתי ספר מסורתיים" אלא על "בתי ספר דתיים לנוער מרקע מסורתי". ההבדל בין שני המושגים אינו סמנטי אלא מהותי, כפי שאנסה להסביר. בית הספר הדתי לנוער מסורתי יתנהל על פי העקרונות הבאים:

- בבית הספר מתנהל אורח חיים דתי על פי ההלכה.
- בית הספר יקבל כל תלמיד אשר הוריו מזדהים עם עקרונותיו, ללא כל קשר לאורח החיים בבית ההורים. בית הספר אינו מתנה קיום מצוות מצד ההורים כתנאי לקבלה.
- מטרת בית הספר היא לאפשר לתלמיד ללמוד, להכיר ולחוות מהי היהדות ומהו אורח חיים יהודי. בית הספר לא יכפה על תלמידו קיום תורה ומצוות.

הורים רבים רוצים ומעוניינים בכך שילדיהם ילמדו ויתחנכו כיהודים. הורים ישמחו אם ילדיהם יבחרו לקיים תורה ומצוות, בתנאי אחד: **שהדבר ייעשה מתוך בחירה שלהם ולא מתוך כפייה חיצונית.**

א. בית הספר ישתף בצורה מרבית את ההורים, הן בקביעת חלק מן התכנים החינוכיים (כגון: בחירת חלק מן הנושאים היהודיים הנלמדים, בתכנון הפעילות החווייתית ועוד), הן בדיונים בסוגיות חינוכיות ערכיות והן בפעילות חינוכית בפועל (כגון: באירועים חינוכיים שלפני חגים, בקיום חוגי לימוד להורים, בלימודים משותפים להורים וילדים ועוד).

ב. בית הספר יטפח ויעודד את הבחירה של התלמיד בכל הקשור ליהדות. תוגדר רמה מינימאלית של לימוד והתנהגות שבה מחויבים כל התלמידים כחלק מאורח החיים הבית ספרי. מעבר לרמה זו תינתן בידי ההורים והתלמידים יכולת בחירה, תוך עידוד הנכונות להוסיף.

התפילות שמארגנת 'צהר' ביום כיפור לציבור המסורתי יכולות ללמד משהו על התייחסות ציבור זה למסגרת לימודית נפרדת ועל סיכויי הצלחה של בתי ספר אלה:

- * תפילות יום כיפור מתקיימות על פי ההלכה אף על פי שרוב רובם של המתפללים אינם שומרי מצוות. רבים מן המתפללים דואגים לוודא מראש שמדובר בתפילה "אורתודוקסית".
- * לתפילות יום כיפור של 'צהר' מגיע ציבור שלולא מנין זה היה נשאר בבית. יש בקרב הציבור המסורתי כאלה הבאים בימים הנוראים לבתי הכנסת הרגילים והמוכנים לשלוח את ילדיהם לחינוך הממלכתי-דתי; אך יש גם ציבור גדול המוכן לבוא לתפילה נפרדת שבה הוא לא מרגיש זר או מיעוט או שונה, אלא למקום שבו "כולם כמוני". ציבור זה עשוי לשלוח את ילדיו גם לבית ספר נפרד המתנהל על פי העקרונות שהוזכרו, שבו כל התלמידים באים מרקע דומה, והתלמיד אינו מרגיש זר או שונה (אגב: גם בציבור הציוני-דתי רוב ההורים בוחרים עבור ילדיהם מסגרת חינוכית שבה "כולם כמוני").
- * אף כי התפילה מתקיימת על פי ההלכה אין כמעט דרישות מוקדמות מן המתפללים; יש כאלה הבאים לתפילה מלאה, כאלה הנשארים זמן מועט ואף כאלה הבאים אך נשארים בחוץ; אין מקפידים על לבושן של הנשים ועוד. כולם מתקבלים בחום ובאהבה. ויחד עם זאת, כולם מכבדים את המקום ואת המעמד, מתנהגים למופת, ובעיקר, מוקירים טובה למי שמארגן תפילה שהיא לרוחם. סביר להניח שישנם הורים שירצו לשלוח את ילדיהם לבית ספר שלמרות היותו דתי, מקבל את התלמיד ואת משפחתו כפי שהם.

קיים היום גם ניסיון לא מועט בחינוכם של בני נוער יוצאי חבר העמים במסגרות חינוכיות דתיות נפרדות. בתי ספר אלה, שבהם המחנכים הם שומרי תורה ומצוות, פיתחו דרכים ותכניות מיוחדות על מנת לקרב את בני הנוער אל היהדות מבלי להיות כפייתיים. דוגמאות אלה יכולות לתת מקום לאופטימיות באשר לסיכויי הצלחה של בתי ספר דתיים לנוער מרקע מסורתי.